

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De rechtvaardige oorlog in de klassieke islam

Vanuit de klassieke opvattingen gezien kan oorlog alleen worden rechtvaardigd op grond van zelfverdediging, treft geweld alleen combattanten en moeten gevangenen goed worden behandeld en na de oorlog worden vrijgelaten. Deze klassieke regels laten ook zien hoezeer de praktijk van oorlogsgeweld hiermee vaak contrasteert.

door *Marzouk Aulad Abdellah*

Universitair docent *fiqh*, Centrum voor Islamitische Theologie, faculteit der Godgeleerdheid, Vrije Universiteit.

VOOR EEN JUISTE BEOORDELING VAN DE islamitische visie op gerechtvaardigde oorlog moeten we het uitgangspunt van de islam goed voor ogen houden: in betrekkingen tussen landen, volkeren en individuen gaat het om vrede en niet om oorlog. De oorlog moet geen regel, maar een uitzondering zijn. Binnen de islam is de staat of de kalief de enige instantie die een vijand de oorlog kan verklaren. Individuele personen hebben geen enkel recht om de oorlog (jihad) te verklaren aan anderen, noch binnen, noch buiten islamitisch grondgebied. Ieder die tot de jihad oproept, schendt daarmee de bevoegdheden van de leider. De imam, in de ruime zin van het woord, is degene, die de taak heeft om de jihad te verklaren wanneer het nodig is. In deze bijdrage zal ik aan de hand van Koranteksten, overleveringen van de profeet en de jurisprudentie van de moderne geleerden het thema oorlog in de klassieke islamitische ethiek en wetgeving (*fiqh*) beschrijven — met voorbijgaan aan de praktijk die vaak niet aan deze maat van het geloof beantwoordt... Deze concentratie op de norm is nodig om de norm die binnen de islam behoort te gelden helder te stellen.

OORLOG DE UITZONDERING

Het uitgangspunt van de islamitische visie op oorlog en strijd is dat deze onder alle omstandigheden vermeden moeten worden en slechts onder bepaalde omstandigheden zijn geoorloofd. Voor de islam staat centraal dat de ziel van de mensheid beschermd moet worden. De islam beschouwt het doden van één mens als het doden van alle mensen. Het doden van één iemand kan leiden tot meer geweld en meer slachtoffers. De Koran is hierover heel duidelijk: ‘Derhalve hebben Wij aan de Israëlieten voorgeschreven dat wie iemand doodt, anders dan voor doodslag of wegens verderf zaaien op de aarde, is alsof hij de mensen gezamenlijk heeft gedood en dat wie iemand laat leven is alsof hij de mensen gezamenlijk heeft laten leven’ (soera Al-Maída, 5:32). De islam keurt het doden af en raadt moslims aan om de confrontatie met de vijand in eerste instantie te vermijden.

Zoals het woord ‘oorlog’ zelf al naar beelden van verwoesting en destructie verwijst, zo beschrijft en waarschuwt de Koran voor de draconische gevolgen ervan. In de Koran wordt ‘oorlog’ vaak geassocieerd met verwoesting; de Koran staat oorlog pas toe als er sprake is van grof onrecht. Allah roept op om onrecht en tirannie te bestrijden. We lezen duidelijk in de Koran dat Allah wil dat wij elkaar te helpen om het goede te doen. Immers, als mensen elkaar niet weerhouden om dingen verkeerd te doen, gaat het mis: ‘En indien God sommige mensen niet met behulp van anderen tegenhield, zouden ongetwijfeld kloosters, kerken, synagogen en moskeeën, waarin dikwijls de naam van God wordt herdacht, afgebroken zijn’ (soera De pelgrimstocht, 22:40).

* * *

Als oorlog onvermijdelijk is, dan is deze aan strenge regels gebonden. De geoorloofde oorlog moet heldere en redelijke doelstellingen hebben, en ook de manier van oorlog voeren en de middelen die in de strijd zijn toegeestaan, zijn aan criteria onderworpen. Binnen de islam worden synoniemen voor oorlog gebruikt zoals *jihad*, *verovering* en *mars*. De verschillende vormen van oorlog zijn in de islamitische traditie vaak en uitvoerig behandeld. Jihad betekent het tegenhouden van de vijand, het vechten tegen de agressor. De jihad is in de islamitische leer geen doel op zich, maar een soort strijd ten faveure van de vrede. In de geschiedenis hebben mensen vaak oorlogen gevoerd om te heersen en fortuin te maken, maar de jihad is in de islam verbonden met de bescherming van Allahs woord.

De jihad in de islam is niet voor iedereen verplicht: sommigen mogen jihad voeren, maar anderen niet. Het is, zoals een geleerde zegt, geen primaire maar een secundaire verplichting. De reden hiervan is dat de jihad

de vrede in haar tegendeel verkeert en in die zin verval is (alsof iets goeds ophoudt te bestaan). Daarom is iemand die oorlog voert alleen geloofwaardig wanneer hij onrecht jegens Allah en mensen wil tegenhouden. Deze interpretatie van de jihad vinden we bij veel moderne geleerden terug. Zij

De vroege islam heeft de jihad pas gerechtvaardigd toen de moslims in Medina werden aangevallen

zien de jihad als een noodzakelijk kwaad. Het is een slecht middel om het goede te beschermen. Abdelkarim Khatib bijvoorbeeld, zegt dat de jihad een kwaad is dat moslims moeten plegen om agressie en onrecht tegen te houden. In dit geval verandert het kwaad in het goede,

want het gaat om een rechtvaardig doel. Als agressie en onrecht niet door de jihad tegengehouden worden, dan zal het kwaad immers ongeremd kunnen heersen.¹

De vroege islam heeft de jihad pas gerechtvaardigd toen de moslims in Medina werden aangevallen. Vanwege de agressie tegen de moslims heeft Allah hun de jihad voorgeschreven om de stabiliteit van de *oemma* — de islamitische gemeenschap — te waarborgen en de vrede tussen de mensen te handhaven.

De jihad is in de islam dus geen prioriteit; het is een middel dat soms noodzakelijk is. De Koran zegt: ‘Vechten is je geboden ofschoon je er afkeurig van bent; maar het kan zijn dat je tegenzin hebt in iets terwijl het goed voor je is en het kan zijn, dat je iets behaagt terwijl het slecht voor je is. God weet het en jij weet het niet’ (soera Al-Bakara, 2:215). Als de moslim zijn weg tot vrede kan vinden, dan moet hij niet aarzelen om die weg te bewandelen. De moslims hebben in het verleden vaak vredesakkoorden met hun vijanden gesloten; zulke vredesakkoorden mogen door hen nooit worden geschonden.

HET BEGRIP GERECHTVAARDIGDE OORLOG

De jihad in de islam is opgelegd als zelfstandige actie die de moslim moet ondernemen. Het is een onvermijdelijke en zo rechtvaardige reactie op een agressieve actie van buitenaf. In de Koran zelf lezen we: ‘Wanneer gij degenen ziet, die onze tekenen bespotten, wendt u dan van hen af, totdat zij een ander gesprek beginnen. En als Satan het u doet vergeten zit dan niet, nadat het in uw herinnering opkomt, met het onrechtvaardige volk bijeen’ (soera Al-an’am, 6:69). In het begin was de oproep tot de islam zeer vreedzaam — men bedenke de verwantschap van het woord islam met het woord *salam*, vrede. Moslims moesten onrechtvaardige mensen dus mijden (en

zo conflicten voorkomen). Maar, zoals al gezegd, de moslims werden zelf doelwit van agressie en onderdrukking. Naar aanleiding daarvan werd de jihad toegestaan: 'Strijdt voor de zaak van God en weet, dat God alhorend, alwetend is.' De imam Shafii zegt dat dit vers in Mekka is gekomen naar aanleiding van een serie agressieve acties tegen moslims.² Wij zien zo dat de jihad onder zeer bepaalde omstandigheden gerechtvaardigd is. Welke omstandigheden gelden als zodanig?

REGELS VOOR GERECHTVAARDIGDE AANLEIDINGEN VOOR EEN OORLOG

Het doel van de jihad zoals deze in de islamitische traditie is gedefinieerd, is het verspreiden van de islam (als geloofsvertrouwen en -gehoorzaamheid).³ Als mensen zich met God verbinden en in geloofsvertrouwen leven, leidt dit ongetwijfeld tot vrede en veiligheid. Van hieruit kunnen we de jihad verder preciseren.

- 1 De primaire taak van moslims is het geloof (islam) vrijelijk te verbreden en iedereen die het afwijst te weerleggen. Vrijheid van geloof moet gewaarborgd zijn, want mensen moeten hun geloof in vrijheid kunnen kiezen. Als het verspreiden van de islam volgens de norm van de vrijheid van geloof niet verhinderd wordt, dan is er geen behoefte aan de jihad. De islam als religieuze traditie voor iedereen is gebaseerd op beginselen van rechtvaardigheid voor alle mensen: 'En wij hebben u slechts gezonden als een bringer van blijde tijdingen en een waarschuwer voor het gehele mensdom, maar de meeste mensen begrijpen het niet' (soera Saba, 34:28). Die vrijheid moet men verdedigen.
- 2 De jihad heeft ook als doel het opkomen voor zwakken.⁴
- 3 Als strijd is de jihad een zelfverdediging tegen welke agressie dan ook: het verdedigen van jezelf, van je gezin, je familie en je gemeenschap. Als men niet wordt aangevallen, is oorlog niet gerechtvaardigd.
- 4 Jihad is gerechtvaardigd tegen diegenen die vredesverdragen schenden. Dit geldt zowel voor moslims onderling als ook voor moslims versus niet-moslims. Maar voordat tot geweld wordt overgegaan, dient om bloedvergieten te voorkomen eerst te worden onderhandeld.

Nogmaals, de islam is geen religie van jihad. De islam roept op tot het streven naar vrede. De Koran zegt in duidelijke woorden: 'als zij (ongelovigen) zich van jullie afzijdig houden en niet tegen jullie strijden en jullie vrede aanbieden, dan heeft Allah voor jullie geen weg tegen hen geopend om hen te doden' (soera Vrouwen, 4:90). De profeet die Allahs woorden in de praktijk vertaalde, zei tegen zijn volgelingen: 'Probeer je vijand te vermijden, mocht dit niet het geval zijn, blijf dan wijs' (soera Al Anfal, 8:61). Uit de Ko-

ran en de overleveringen van de profeet kunnen we duidelijk concluderen dat de islam, in tegenstelling tot allerlei andere beweringen, een religie is van vrede.

* * *

De islam keurt oorlogen af die worden gevoerd om andere redenen dan de verdediging van Allahs woord, bijvoorbeeld om persoonlijke redenen. De jihad wordt in de Koran steeds genoemd in combinatie met het opkomen voor het geloof en de gelovigen. Pas als het geloof en de gelovigen door anderen worden bedreigd, mag de moslim de oorlog verklaren (soera Vrouwen, 4: 90). Als er na een oorlog vrede wordt bereikt, dienen de moslims het akkoord te respecteren.⁵

REGELS TIJDENS OORLOGSVOERING IN DE OUDSTE TIJD

Als de moslims toch oorlog voeren, dan moeten zij zich houden aan de regels zoals die in de islam zijn beschreven. Deze regels zijn gebaseerd op de Koran en de Soenna. Moslims moeten tijdens de oorlog barmhartig en humaan zijn.

1 *Verraad verboden*

Veertienhonderd jaar geleden heeft de islam het verraad verboden. De oorsprong van dit verbod ligt, zoals we al zagen, bij de profeet: 'Jullie moeten binnenvallen, maar niet verraden of lichamen verminken'⁶ In de islam is het de strijder verboden vrede te beloven aan de tegenstander en hem later toch te doden. Al Chafiai zei hierover: 'Ik ken geen geschil op dit punt'.⁷

2 *Non-combattanten*

Tijdens de oorlog zijn alleen vijandelijkheden geoorloofd tegen diegenen die vechten. Moslims mogen geen kinderen, vrouwen, ouderen en aanbidder/geestelijken doden, want die nemen geen deel aan de strijd.

Moslims moeten tijdens de oorlog barmhartig en humaan zijn

De profeet zag een gedode vrouw tijdens de oorlog en zei: 'Zij moest niet gedood worden.'⁸ Hij zei ook: 'Jullie moeten geen kinderen doden.' De strijders zeiden daarop: 'O profeet, zijn het geen kinderen van heidenen dan?' Maar hij zei: 'Is jul-

lie doel dan om kinderen van heidenen te doden?' en hij zei verder tegen een van de bevelhebbers: 'Vaar wel in de naam van God, dood geen kinderen, geen vrouwen en overdrijf niet. Breng gerechtigheid, want God houdt van moslims.'⁹

3 *Verraad*

Moslams mogen tijdens de oorlog geen verraad plegen, zij mogen hun beloften niet breken en zij mogen niets vernielen of verwoesten.

4 *Gevangenen*

Als tegenstanders zich overgeven, dan hebben ze in allerlei opzichten recht op een goede behandeling. Gevangenen zijn niet meer in staat om te strijden. Omdat zij geen gevaar meer vormen, moeten ze volgens de islam met respect en humanitair behandeld worden.¹⁰ Gevangenen hebben recht op medische behandeling, voeding en bescherming totdat ze in vrijheid worden gesteld.¹¹ Toen de profeet de stad Mekka had veroverd, bracht hij geen van de inwoners schade toe. Sterker nog, hij vroeg zijn mensen om de bewoners van de stad geen kwaad te doen.¹² Gewonden mag men geen pijn doen. Na de strijd mag de vijand niet worden gedood, maar moet hij gevangen worden genomen en later worden vrijgelaten

5 *Verminkingen*

Als een moslim zijn tegenstander tijdens de oorlog doodt, dan mag hij diens lichaam niet verminken. De islam verbiedt het verminken of verwaarlozen van lijken, want het lichaam is heilig. Als de profeet iemand benoemde tot bevelhebber, adviseerde hij hem altijd om de lichamen van doden niet te verminken of te misvormen. ‘De profeet motiveerde de moslams altijd tot een goede behandeling en raadde ze het verminken af.’¹³

6 *Vernielingen*

Het is in de islam verboden te vernielen of te verwoesten. Men mag geen vruchtbare bomen omhakken en geen bewoonde gebieden vernietigen of in brand steken. De profeet zei altijd tegen zijn bevelhebbers: ‘Verniel geen woningen, kap geen vruchtbare bomen, vernietig geen bewoonde huizen, dood geen een schaap of kameel alleen als je honger hebt, kap of verbrand geen palmen.’¹⁴

Vernielen mag geen doel op zich zijn. De vijanden onnodig schade toebrengen is religieus niet toegestaan. Dit leidt tot vernielingen en God houdt niet van vernielers. De islam verbiedt vernietigingswapens die geen onderscheid maken tussen militaire en burgerdoelen. Ook is het verboden om de mensen als schild te gebruiken.¹⁵

LATERE REGELS VOOR GERECHTVAARDIGD GEWELD IN DE OORLOG

Zoals we hebben gezien, is oorlog in de islam alleen geoorloofd als middel om zichzelf te verdedigen tegen bedreigingen van het eigen geloof of het eigen land, om de vrijheid van godsdienst te garanderen en om het plegen

van onrecht te bestrijden. Waar deze redenen niet bestaan, is er geen reden voor geweld en oorlog. We zien ook terug in de vroege islam. Ik geef een aantal voorbeelden. De oorlog is uitsluitend een noodzaak om zichzelf te verdedigen tegen het kwaad van de vijand, maar iedere noodzaak heeft zijn beperking. Als je het kwaad van de vijand met een zachter middel kunt bestrijden, mag je niet voor een harder middel te kiezen. Anders is er sprake van overtreding en zich vijandig opstellen, en dat is verboden in de islam. In de Koran staat: 'En bestrijdt op Gods weg hen die jullie bestrijden, maar begaat geen overtredingen; God bemint de overtreders niet' (soera Al-Ma'ida, 5:32). Welnu, Ibn Al-Arabi (overleden in 1240) geeft de volgende interpretatie van dit vers: 'Vecht alleen tegen wie je wilt doden en dat zijn volwassen mannen, maar niet tegen vrouwen, kinderen of geestelijken.' Deze regels vinden we ook in het bevel van kalief Omar aan Yazid, zijn bevelhebber in een missie naar Syrië.¹⁶ Het is ook verboden om willekeurige aanvallen te plegen die schade kunnen toebrengen aan de gewone burgers, bijvoorbeeld bij Al Moghni wa Al-Charh: 'Je mag ook geen wapens gebruiken om de pijn te verergeren bij de vijand wanneer het mogelijk is om hem te verslaan zonder deze wapens te gebruiken'.¹⁷ De reden is dat je op die manier mensen opzettelijk laat lijden of hen kwelt, en dat is verboden in de islam. De profeet zei: 'God zal op de dag des oordeels mensen pijnigen die anderen op de aarde pijn hebben gedaan.'¹⁸

Het woord 'mensen' is hier algemeen. Het omvat moslims en niet-moslims. Bovendien verbiedt de islam het mishandelen van dieren, laat staan van mensen.¹⁹ Je mag in het algemeen geen wapens gebruiken; dit is alleen geoorloofd als het noodzakelijk is om het kwaad van de vijand te bestrijden.

De kaliefs ontsloegen bevelhebbers die zich niet aan de geldende regels van oorlogsvoering hielden. Zo heeft bijvoorbeeld kalief Omar zijn bevelhebber Khalid ontslagen omdat hij hard was tijdens de strijd. Aan de andere kant prees hij Amro Ibn Al As en zei ooit over hem: 'Ik mag de strijd/oorlogen van Amro, omdat zij zacht zijn en met zo min mogelijk geweld'.²⁰ Het is ook verboden in de islam om een wapen te gebruiken waarmee je schade op lange termijn kunt toebrengen aan natuur en milieu. Ravage aanrichten is niet toegestaan. De Koran zegt hierover: 'en veroorzaak geen ellende door op de aarde verderf te zaaien' (soera Al-Bakara, 2:60).

CONCLUSIE

We mogen dus concluderen dat het klassieke denken van de islam over oorlogsvoering is dat men in de eerste plaats alles moet doen om oorlog te voorkomen, en dat men, als oorlog dan toch noodzakelijk is, zo min mo-

gelijk agressie moet gebruiken. In de bronnen van de islam worden aan gevangenen — gelovig of ongelovig — humanitaire rechten toegekend. De islam verbiedt expansieoorlogen die naar dominantie over anderen streven. Ook wraakzuchtige oorlogen zijn verboden. Daarnaast zien we dat de islam elke vorm van verwoesting tijdens de oorlog verbiedt. In de Koran staat: ‘En wanneer hij zich afwendt (dan) gaat hij op de aarde rond om er verderf te zaaien en het gewas en het vee te vernietigen. En Allah houdt niet van het verderf’ (soera Al-bakara, 2:205).

Vanuit de klassieke opvattingen gezien is jihad beperkt tot zelfverdediging, treft geweld alleen combattanten en moeten gevangenen goed worden behandeld en na de oorlog worden vrijgelaten. Wellicht ten overvloede nog dit: bij de vraag naar de klassieke opvattingen van een traditie over een bepaald onderwerp, moet men zich beperken tot de klassieke visie — en zich ervan weerhouden in te gaan op praktijken waarin deze regels met voeten worden getreden. Volgens de regels van de dialogische studie van religies mogen we de eigen goede regels niet met de slechte praktijken bij anderen vergelijken, maar alleen klassieke opvattingen met elkaar en goede en slechte praktijken met elkaar. Ook aan de vraag hoe het komt dat de praktijken vaak bij de regels achterblijven, moeten we hier voorbijgaan. Juist daardoor winnen de klassieke regels aan zeggingskracht: ze zijn een spiegel die moslims en — waarom niet? — anderen wordt voorgehouden.

Noten

- 1 Abdelkarim Khatib (1981) *Alharb wa salam fi Al-islam*. Dar la-fikr al-Arabi, p. 74.
- 2 Soera Al- an'am 6:69; Shafii, *Mousnad Al Chafi*, 3, p. 350.
- 3 Het woord islam betekent primair geloofsvertrouwen en -gehoorzaamheid en secundair de gemeenschap van mensen die door islam aan God verbonden zijn (de *oemma*). Van daaruit is islam ook de gebruikelijke term geworden voor 'de islam' als een cultuur die ook niet-gelovige 'moslims' omvat — net zoals een term als 'christendom'.
- 4 Imam Al-Mawardi, *Alhawi al-Kabir*, deel 18. Beiroet: Dar Al-fikr, p. 15.
- 5 Mohamed Said Boti, *Jihad in de islam*, Beiroet: Dar Al-Fikr, p. 107.
- 6 Alsoukani, *Nail Al Aoutar*, deel 7, p. 230; Ibn Hajar al-'Asqalāni, *Fath al-Bār bi-sharh sahih al-Bukhārī*, 236 (Ibn Hajar al-'Asqalāni (1362-1361AD). Mohammed ibn ismail al-kahlani al-sanani, *Sobol Al salam fi Boulough Al Maram, min Adilat al-Ahkam*, uitgeverij mostafa al-babi al-halabi, Cairo, 1960, 4e druk, deel 4, p.1339. Abdollah Ahmed Ibn Ahmed Ibn Qodama, *Al Moghni wa Al-Charh Al Kabir*, dar al-kutub Al-Ilmia, Beiroet, 1994 deel 1, pp. 502v.; 439-444.
- 7 Al-Mawardi, Alhawi al-kabier, Cairo, al-maktaba al-tigaryya, 1994, deel 18, p. 204.
- 8 Deze hadith werd vermeld in: Hadith Al-Choukani, *Nail Al-Aoutar*.
- 9 Hadith Nail Al-Aoutar, bij Al Choukani, boekhandel Dar Al-Tourat Cairo, deel 4, p. 55; Al-ImamAbi Bakr Ahmed Ibn Al-Hosein Ibn Ali; Al Bayhaqi, *Al-somnan Al-kobra*. Dar Al-Marifa, deel 7, p. 272, 90-9.
- 10 Ibn Hajar, *Fath Al-Bari Ala Scharh sahih Al-bokhari*, deel 6, 116. Mostafa Al-babi Al-halabi, p. 211.

- 11 Mohamed Abou Zahra (1981). *Dar Al-Fikr Al-Arabi*, p. 106, Nathaiyat Al Harb Fi-Lislam; Ibn Taimya. Beiroet: Dar Al-Kitaab Al-Arabi, p. 43; Abdelouahhab Khalaf Al Syasa Al-Chariya (1977). Cairo: Dar Al-Ansar, p. 89; Aboe Al Maoudoudi (1985) *Shariat Al Islam fi-ljihad, wa al-alaqaat dawliya*. Cairo: Dar al-sahwa, p. 173.
- 12 Abou Obaydah (1985) *Al Amoual*. Cairo: Dar ihya al-tourat, p. 157.
- 13 Al Mabsot, *Al sarkhasi*, pp. 32-10.
- 14 Jamharat, *Khotab Al Arab*, p. 144-1.
- 15 Al islam wa-lharb, p. 74.
- 16 Ibn Al-Arabi (1998) *Ahkam Al-Koran*, deel 1. Beiroet: Dar Al-kutub Al-ilmya, p. 104.
- 17 Abdollah Ahmed Ibn Ahmed Ibn Qodama (1994) *Al Moghni wa Al-Charh, Al Kabir dar al-kutub*, deel 1. Beiroet: AL-, Dar al door kutub Al-Ilmia, p. 502 e.v.
- 18 Al-Choukani *Nail Al Aoutar* (deel 7), p. 238; Abou Oubayda. Al Amoual, p. 59.
- 19 Mousnad Al Chafizi 315. Mohammed ibn ismail al-kahlani al-sanani, *Sobol Al Slam*, deel 2, p. 1192. Het verhaal van opsluiting van een kat.
- 20 Abou Zahra, *Nathariyat Al Harb Fi-Lislam*. Cairo: Dar al-fikr al-arabi, p. 15.

Literatuur

- Abdelouahhab Khalaf (1977) *Shariat Al Islam fi-ljihad*. Cairo: Dar al-ansar.
- Abdelkarim Khatib (1981) *Alharb fi Al-islam*. Cairo: Dar Al-fikr al-arabi.
- Abn Al-arabi (zonder jaar) *Ahkam Al-Koran*. Beiroet, Dar Al-Fikr (zonder jaar)
- Almawdudi, Aboe Yala, *Shariat Al Islam fi-ljihad, wa al-alaqaat dawliya*, Cairo, Dar al-sahwa 1 druk, 1985
- Abou zahra, Mohamed, *Al Alaqaat Al Daoulia fi-lislam*, Cairo, Dar al-fikr al-Arabi, 1981
- Abou zahra, Mohamed, *Nathaiyat Al harb fi-lislam*, Cairo, Dar al-fikr al-arabi, 1936
- Al-Mawardi, Abi al-Hasan Ali Ibn Mohamed, *Al-Hawi Al Kabir*, Beiroet, Dar Al-fikr, al-maktaba al-tigarya, 1994
- Al-Sargasi, Imam Mohamed ibn Achmed, (587 HA / 1229 AD), *Kitab Al-Mabsout*, Beiroet, Dar Al- kutub L-ILMYA, 1993
- Boti, Mohamed Said, *Jihad in de islam*, Beiroet, Dar Al-Fikr, 1993
- Hassan Ibrahim al-naser, *Jamharat Khotab Al Arab*, Cairo, Dar A-Alfikr Al-arabi, 1921
- Ibn Ali, Mohamed, al-Shawkānī (zonder jaar) *Nayl al-awtā, sharh muntaqa al-akhbā*, Cairo: AL-Tourth.
- Ibn Hajar al-'Asqalānī (1987) *Fath Al Bari, fi charh' sahih al-bokhari*. Cairo: Alkulyat Alazharya.
- Ibn Qodama (1994) *Al Moghni wa al-Charh 'al-Kabir*. Beiroet: Dar al-kutub al'ilmiyyah.
- Ibn Taymia (zonder jaar) *Al Siyasa Al Chariya, Fi islah Al-rai waraiya*. Beiroet: Dar al-kitaab al-Arabi.
- Imam al-bayhaqi, AbuBakr Ahmed Ibn al-Hasan Ibn Ali (1989¹) *Al-Sounnan Al-Kobra*. Beiroet, Dar Al-marifa.
- Mohammed ibn Ismail al-kahlani al-sanani, Sobol (1998⁴) *Al salam fi Boulough Al Maram, min Adillat Al-Ahkam*. Cairo: Mostafa al-babi al-halabi.
- Obaydah, Abou (1980) *Al Amoual*. Cairo: Dar ihya al-tourat, nasr lil takafa.